

EESTI KARSKUSLIIDU KIRJALIKUD

KÕNED.

E. Mikkelsaar

Ümbruse mõju lapse kujunemi-
sele.

K 15 295

EESTI KARSKUSLIIDU KIRJALIKUD KÕNED

Tartus, Gustav-Adolfi t. 18, pk. 86, telef. 404:

Ü m b r u s e m õ j u l a p s e k u -
j u n e m i s e l e .

E. Mikkelsaar:

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K15295

ÜMBRUSE MÕJU LAPSE KUJUNEMISELE.
=====

E. Mikkelsaar.

Meie kõik püüame omas elus teatud kõrguste ja paremuste poole, igaüks oma arusaamise ja tõekspidamise järele ja katsume omi sihte saavutada võimalikult kiirelt ja täielikult. Palju on aga meist neid, kes võivad öelda oma elutee lõpul: "Olen sihil ja võin puhata", kuigi tee viiks 70 ehk 80 tähiseni. Enamik meist aga ei jõuagi nii kaugemale ja lahkumistunni lähedusel saame alles õieti valusalt aru, kui palju oleks veel tarvis, kui palju oleks tahtnud ja kui palju oleks veel jõudnud teha, aga nüüd tuleb kõigist loobuda, kõik jätta pooleli. Helde ema, loodus, aga ei võtnud inimeselt viimast lootust, vaid annab temale võimaluse edasi elada, tegutseda ja areneda omis lastes. Nii kantakse meie veri ja vaim edasi põlvest põlve laste kaudu, nii teostuvad meie igatsused ja lootused veel järgmistes põlvedeski.

Ka meie karsklased teame, et alkoholivaba kultuuri ei looda ühe inimpõlve jooksul, vaid praegune põlv organiseerigu ja kasvatagu aateteostajaid järglasi. Mida

rohkem keegi isik iseennast ja oma tööd armastab, seda tulisemalt hoolitseb ta oma laste eest. Laste eest hoolitsemisele ja nende kasvatamisele on senini vähe rõhku pandud. Suur enamik meie rahvast on vähe teadlik kasvatusküsimuses ja see hävitab tihti ka teadlikkude vanemate töötagajärgi. "Kes meid on kasvatanud", ütlen nii mõnigi, "kasvasime ja saime suureks, las meie lapsedki samuti olla, küll ilm õpetab", Ühel Lõuna-Eesti peremehel sündis 2 poja ja tütrele lisaks 15 a. vaheaja järele poeg. Isa oli rõõmust joovastatud ja pühitses sündmust sõpradega 3 päeva kõrtsis. Poeg kasvas ja valitses varsti kõikide üle. Ema pidi 3. aastase lapse kõige mõttetumaid soove täitma: näit. pooleksmurtud kuuma saiapätsi jälle kinni õmbleme, pühitud nina uuesti määrima jne. Keel hakkas juba aegsasti paenduma raskesti "3 rrr" tähtedega sõnade väljenduseks ja kui naabrid julgesid öelda, et sellest kasvab sinule kirstunael, siis naeris vanamees: "Küll ilm oppas". Jah, see ilm on nüüd õpetanud selle umbes 30 a. mehe ja 4 lapse isa nii, et naise korralik talu ei suuda varsti enam tema jänu kustutada.

Nii ja veel paremini on ilm õpetanud lugematuid peale tema ja teeb seda ikka edasi, kui meie ei oska ega suuda sellele piiri panna.

Lapse kujunemisel on 3 suurt tegurit: üks on iga isiku seesmine mina ja olemine, päritud oma esivanematelt, teine - teadlik kasvatus ja kolmas - last mitmekülgselt mõjutav ümbrus. Kuidas need kolm üksteisesse suhtuvad, sellest oleneb isik. Kord sulavad nad üheks hääks, kord jälle halvaks tervikuks, vahel on üks neist ülekaalus - õnn siis, kui võidab parim neist.

Juba lapse sündides emaihus saab ta kaasa hulk oma esivanemate kehalisi kui ka vaimlisi jõude ehk jõuetust, mida ta seal 9 kuu jooksul veel arendab ja astub siis oma pärandusega avalikku ellu. Imiku eas on laps ka veel tihedalt seotud oma emaga, kuid juba elu esimestest silmapilkudest on ka ümbrus lapse oma hoolde võtnud ja võib olla juba nii paljudele saatuslikuks saanud. Mõelgem ainult, milline on enamikes elukorterites õhk, millega vastsündinu esmakordselt oma kopsukesi täidab, millised on väetikest katvad riidekesed, kelle käed ja missugused teda esmalt aitavad. Kas ei ole siin juba nii mitmele kohe surmahoop antud. Vähe on neid õnnelikke, kes sünnitusmajades ehk kutselise abiandja poolt vastu võetakse, kuid palju veel neid, kes ei tea kui tähtis on selleks juhuks eriti piinliku puhtuse eest hoolitsemine nii omas toakeses, riietuses kui ka enese isikus.

Samuti eksitakse palju, arvates, et laps esimestel eluaastatel palju ümbrust ei mõista. Esimesel paaril aastal on ju tõsi, et laps tarvitab peamiselt ainult toitu ja riietust ja selles ongi kõik tema kasvatus. Millist toitu, millal ja kuidas seda anname, milline voodi lapsel, kui puhtalt teda ja tema riideid hoiame, sellest oleneb terve tema kehaline arenemine. Mööda on aeg, kus lapsele iga nutu ehk häälitsemise peale toitu anti, seda tehakse nüüd teatud kindlate vaheaegade järele, ka ei ole lapsele kohane toit, mida ema ise sööb, peab teadmisi olema, millega last igas vanaduses toita, ka ei tohi väikest sööta nagu linnupoega omast nokast, vaid olgu selleks eri nõud ja eriti puhtad. Lapse kinnimässimisest vöödega on suurelt jaolt juba loobunud, aga lapsele võimalikult tihestasti puhaste mähkmete vahetust ega vannitamist ei osata küllalt veel hinnata. Ei ole siin alati vabandatav töörohkus ja ajapuudus, vaid enamasti arusaamatus kõikide nende pisiasjade suurest tähtsusest. Samuti võtab laps neil aegadel omad esimesed vaimlised muljed. Kuidas vanemad ja teised temaga käituvad, kas rahuldavad ilma arvustamata igat tema soovi, missugusid nägusid näeb laps oma ümber, kas rõõmsaid ja lahkeid, või vihaseid ja pahuraid. Igat häälitsust hakkab laps päev-päevast oma väi-

keste kõrvakeste, silmade ja kogu oma olemisega eneses-
se imema.

Mida suuremaks laps sirgub, seda enam ja laiemalt
vaatleb ta oma ümbrust. Juba oma koduke loob lapsest tei-
se isiku: vaeses kodus võivad alalised puudused mõjustada
halvavalt, võivad aga ka võitlusele kihutada viletsuse
vastu, sama nagu rikkalgi kodul oma kaks külge võib olla.
Ilusasti puhtalt ja korralikult sisustatud ruumis kasvav
inimene nõuab omas elus sama. Vanemate ja teiste kodu-
kondsete töökus, hoolsus, laiskus, joomine ja muud oma-
dused tõmbavad noort enamasti ikka kaasa. Eriti valvaad
olgu lasterikkad perekonnad omale võõra pere maija võt-
misel. Laps puutub ju alati nendega kokku ja peab neisse
suhtuma nagu kunagi oma inimestesse lugupidamise ja aus-
tusega, aga tihti tasutakse seda lapsele kurjasti. Mul on
kurbi andmeid, kus töölised on õpetanud perepoega vane-
mate tagant küll raha, suitsu ja teisi asju salaja omale
tooma. On isegi teada juhuseid, kus teenija-tüdruk 10 a.
poisile abielu saladusi õpetanud. Ei ole ka vähe neid nil-
beid asju, mida lastele küll ei õpetada, kuid mida ta
ise näeb ja võib olla halvemini mõistab, kui see mõeldud-
ki on.

Millisteks peavad küll kasvama lapsed, kes kodus

peavad kuulama isa-ema vahelisi tülisid, nägema ehk kakelusi ja muidki pahesid. Millist lugupidamist ootavad need vanemad oma lastelt? Olgu vanemate eneste vahekord milline tahes, kuid lapsele ärgu vanemad teineteist laimaku, küll jõuab isegi liig kiirelt aeg, mil laps kõike ise mõistma hakkab.

Kui kahel vanemal juba raske on lapsi kasvatada, kuidas peavad siis küll need üksikud vanemad seda tegema. Need peavad ju hommikust õhtuni igapäevase leiva muretsemisel väljas plema ega saa oma laste järele valvata. Nii kurb kui ka laste tööle andmine ongi, tuleks seda siiski sarnastel vanematel teha ja anda neid oma jõukohasele tööle. Töö hoiaks neid ära tänavale sattumast. Paljud vanemad kurdavad puudust, aga lapsi peavad häbiks maale karja anda, mis on üks kenamatest töödest lastele, võimaldades olla palju värskes õhus, kasvatahes iseseisvust ja vastutustunnet. Tihti haletsevad vanemad oma karjajärel lapsi, öeldes "vaesekesed" jne., seega mõista andes nagu oleks tööl-olemine kahetsusväärne seisukord. Veel tänavu suvel nägin poissi, kes uhke oli oma töö peale, ega lubanud ennast "karjatsuraks" sõimata, seletades, et ta on teenimas nagu suuredki, ükskõik mis töö see siis on, kui aga ausalt leiba annab. Muidugi tuleb alati piirduda

lapse jõukohase tööga.

Kooli minnes siirdub laps laiemasse ilma. Ei ole vanematel siis enam ükskõik, millised on ta lapse kaasõpilased ja õpetajad. Õpetajad asuvad nüüd vanemate asemele ja nende mõju on enamikule lastest väga suur. Koolis puutub laps kokku kaasõpilastega, kes tulnud väga mitmekesistest perekondadest ja ümbrusest, eriti linnas. Nüüd peavad vanemad valvel olema keelega sõbrustab nende laps, peavad enam-vähem tundma sõbra perekonna olukorda ja vaimlisi huvisid. Eriti töölisvanemad ei tea ise tööl olles tihti kus viibivad, mida teevad ja kellega seltsivad nende lapsed. Nii sattus 9. aastane poiss linnas koolis käies sõprade hulka, kellega käisid linnast väljas heinamaadel suitsu proovimas, maiustusi söömas ja pärast istuti hilja õhtu kiinos. Et vanematelt selleks raha ei saadud, kuna aga koolisõpradest olid paljud jõukad ja võimaldasid lastel kaasas kanda enam raha kui tarvis, siis oli hea nõu nendelt näpata ja omi maius- ja kinokirgi rahuldada. Et need omadused ei olnud vanematelt päritud, siis sai laps nendest kohe lahti, niipea kui sattus teise ümbruskonda ja kindlama valve alla. Linnas on lapsel ka tähtis see linnaajagu ja tänav, kus ta elab. Meil on ju teada, et mõnes linnajaos valitseb suurem mustus, elavad teatud

tänavatel enam-vähem kahtlase ülespidamisega isikud, mis kindlasti samuti mõjustavad noort. Ei ole see vaesus üks, mis levitab mustust, valet ja muid pahesid, vaid ikksgi inimeste halvemad omadused.

Sarnastes nurkades on aga eriti palju lapsi. Mis nemad kõik teineteiselt näevad, kuulevad ja õpivad, seda võib juba arvata. Nii olgu iga vanema hool korterit vahetades arvestada ka ümbrusega, eriti veel oma maja kaaselanikkudega. Maalt vanemad ärgu ilialgi peaasjalikult odavusele sõhku pandku kostikohta otsides, vaid perekonnale aususele. Ka ärgu usutagu ainult lapse juttu, et korteris on hea olla, sest palju on neid, kes kostilastel tihti lubavad keelatud asju teha, et aga lapsele meeldida ja seega enesele sissetulekut kindlustada. Juba ajalehtedest teame, et on alalised joomised ja ka~~h~~kelused meie piiriäärsetes maakondades, nagu Petseri ja Virumaa. Kui palju võib siis loota, et seal noor inimene, kes peale algkooli polegi muud õppinud, ei ole mujal käinud ega paremaid olusid näinud, et sellest tuleks hoopis uuevaimuline isik, ei, temas peegeldub samuti ta ümbrus. - Et vanemad õpilased isegi oskavad hinnata oma kaasõpilaste mõju teineteisesse, seda lasen meeleldi jutustada ühel õpilasel enesel. Selleks olgu siin vahepeal esitatud ühe

Tõrva keskkooli õpilase kirjandusteemile: "Õpilaste omavahelise suhtlemise kasvatuslik mõju".

"On ehk vajalik märkida, et olen tulnud suuremast linnast, kus terve oma senise elu veetsin ja kuigi vahel isegi arvan, et olen sulanud ühte oma uue kooli ja klassiga, samas tunnen end süüfamespõis siiski üksildasena. Võõraslapsena. Mind külastatakse ja koolis on ju läbikäimine õpilastega vältimatu, aga sõpra mul siin ei ole. Olen ka üksiklaps, õdede ja vendateta, harjunud üksildusega. Sõbrad on mul, aga nad on kaugel mu endises kodulinna. Kõneledes õpilaste omavahelisest suhtlemisest pean siis ka tagasi pöörduma sinna, kus mu sõbrad, kus tundsin end kodus ja kus omavaheline suhtlemine elavam.

Algkooli lõputklassis oli meid kolm ühehuvilist. Kirjutasime laule, kirjandust, mis kõik väljendasid meie ideaale ja unistusi. Olime endi arust tuleviku suurused kirjanduse alal. Eriti uhke ja kindel enesele oli meist noorim. Tõllal olime juba suured tüdrukud - kuigi vaid endimeelest. Olime igapäev kas minu või selle noorema pool koos ja seal siis unistati ja õpiti. Siis see kolmas, kelle kodu meie ei tundnud, hakkas valetama, ta ei leppinud enam meie fantastiliste kirjanditega ega ka sel alal luuletamisega, mida meie ei teadnud, ta hakkas as-

ju ja sündmusin, milliseid olime meie, teised 2 ise kaasa teinud, suurepäraselt ümbertöötama, varastas meie kirjandi, kus seni leidsid asut vaid meie omapäraseid mõtteid ja sündmused mujalt.

Põlgusega lahkusime temast. Õppimine läks aga noorimal meist paremini kui kunagi enne ja minul halvemini kui kunagi varem.

Siis tuli lahkumine. Leidsin uue sõbra, lõbusa, kuid ka kergemeelse. Tol aastal puutusin harva oma vana sõpradega kokku. Hiljem leidsime üksteist uuesti astudes samasse kooli. Olime jällegi sageli kahekesi koos. Aitasime teineteist kus see võhegi võimalik. See mu uus sõbratargi on jäänud mulle, aga need kaks, kes minuga sobivad, ei sobi omavahel, nad saavad küll hästi teineteisega läbi, aga sõpruseni ei jõua nad ilalgi vist. Üks neist hoiab mind pööraselt, hoolitseb mu hää tuju eest ja on mulle suureks abiks mu püüdel võõrutada tahe üksildusse ja nukrutseda. Teine neist alati abivalmis ja kritiseeriv. Alatasa loeb ta mulle mu vigu ja kiidab mind kui miski talle meeldib. Et olen kord ime järelandlik ja lihtne omas mõtlemises, püüab see kritiseerija mind kasvatada tahtelisemaks enesearvustajaks, et ma ei annaks kõiges järele teistele - ja ta mõju on minu juures tõesti märgatav. Ma võin nüüd enam-vähem igas olukorras koha-

neda ka kui ütlen ei, siis ta enamasti jääbki selleks.

Räägitakse, et mu stiil sarnaneb selle sõbratari stiiliga. Võibolla ka selles avaldub ta mõju minule, sest koos oleme koostanud hulga jutte, arutanud läbi nii mõnegimasja rea aastate vältel ja ikka on tema mu mõtteid ja kirjandeid veidi arvustavalt vaadanud - olen nüüdki sageli katsunud omi töid tema seisukohalt vaadata, sest öeldi ju, et ta hää stiili omab ja ise ta uskus seda kõige enam. Nüüd me vahel vaatame omi vanu kirjandeid ja jutte, arvustame ja leiame, et oleme siiski harilikud surelikud.

See teine mu sõbratar, lõbus ja kergemeelne on mullegi andnud osa oma alalisest rõõmust, aga kergemeelsusestki - usun kõiki ja kõike väga kergelt aga siis tuleb mu kriitika ja ütlen enesele tõtt näkku, nagu tegi seda mu esimene sõbratargi omas avameelsuses, mis sageli oli valus, aga ta ei hoolinud sellest, ütles vaid, et peab ütlema sõpradele vigu siis kui neid on võimalik parandada ja vaikida hiljem, kui need on kasvanud paratamatudeks pahedeks. Ta üldse tahtis kasvatada end ja teisigi ja mina olin tõesti vastuvõtlik - nüüd temalt saadud tahte mõjul allun palju vähem igasugustele mõjudele.

Mind ei ole enam nii kerge tõmmata kõikjale kaasa. See sõbratar oli karskusaate kandja ja oma aateis on ta kindel. Tema mõjul olen minagi otsustanud loobuda terveveinistki.

Läbikäimisel selle tütarlapsena tutvusin loomulikult ka ta perekonnaga ja nendegi mõju avaldub minus. Erilist mõju avaldas mulle ta vend, olles väga musikaalne - tema mõjul olen minagi suureks muusikaarmastajaks hakanud. Selle perekonna mõju avaldub mu maitstes - nende kaudu olen õppinud ilu leidma lihtsuses. Olen õppinud rahulolema sellega ja viimaks sain aru sellestki, et on hää elada ka siis kui ei olda üksiklaps nagu mina - teisiti on meeldivamgi - lõbusam, võib elada teineteise kõrval kunagi tülitsemata, alati valmis üllatusi tegema teistele ja naerma teiste kelmuste üle.

Omavahelise suhtlemise kasvatuslik mõju on tõesti väga tähtis, tunnen ma, sest milline virisev, tahtetu väike tüdruk oleksin olnud, kui mul poleks olnud selliseid sõpru ja kui ma poleks tutvunud nende kodudega.

Tugevam iseloom avaldab mõju nõrgemale ja õnn siis sellel nõrgemal, kes sattub kokku hääsoovliku, tahtejõulise kaaslasega!"

Ei ole ka väike kodukoha ümbruse s.o. maastiku

Soised, madalad, ühetoonilised maastikud ei või ~~midagi~~ kuidagi mõjutada ilutunnet, ei või äratada elavust, rõõmu, selleest aga nägusad maad oma mitmekesisusega rikastavad inimhinge paljude hääde omadustega, mägiseilmail töötamine kasvatab rammu raskustega võtluseks, sunnib inimest ikka kõrgemale ronima ja sealt valitsejana alla vaatama.

Kõige enam sattub noorur oma ümbruse mõju alla koolist lahkudes. Praegune enamik lastest lõpetab kooli s.o. 6 kl. algkooli juba 13-14 aastaselt, milline vanadus talle veel mingit tuge ei anna ümbruse mõjuvoolu vastu. Siin on jälle maalaps paremates tingimustes kui linnalaps. On maal naabrid küllalt haritud inimesed ja oskavad vanemad lapsel jõu- ja huvikohast tööd anda ja vaba aega õpetada kasutama kas mõnes seltsis kaastöötades ehk mõistlikku kirjandust lugedes, siis ongi inimene kaitsetud. Linnas selle asemel on enam tööst vaba aega, mixda katsuvad kinod täita ja alaväärtusline kirjandus. Raske on kaitsta noort inimest halva kirjanduse eest, sest seda saavad nad nii kergelt küll oma sõprade käest, küll teisel teel ja praegu on nii palju igasuguseid romaane, kus ikka millegipärast lastakse halbtusel ja kurjusel valitseda ja võitu saada hää-

dusest. Samuti on perekonnas loetavad ajalehed lapsele kättesaadavad ja oleks neid mõttetu hakata temale keelama, mille tagajärg oleks salajane lugemine kui mitte kodus, siis mujal. Küll aga peaksid ajalehed olema tagasihoidlikumad roima ja muude ebakõlbliste sündmuste täpsel kirjeldamisäl. Kui mõni roimar veel ise vähe osav on, siis õpib ta alles oma ametivenna järele tegutsema. Samuti julgutavad aina sarnased teod ka veel noort algajat ja viivad teda uutele kuritöödele, millele ta ehk ise poleks tulnud. Kasu ei too need kirjeldused küll ühelegi lugejale ja võib neid täiesti välja jätta. Küll kohunikud kuulavad neid ja teevad oma järeldused. Kahjuks aga januneb suur hulk inimesi nende õudsete ja nilbusete järele ja otsitakse neid nii ajalehist kui ka kinost. Tuleb meelde hiljutine romaan kusagil ajalehes "Dr:X", kus nii suur organisatsioon tegutseb aina kuritegudega ja nii võimsalt, et vastuorganisatsioon on võimetu tema vastu. Mis kasu oleks kui nüüd lõpul ehk paljastatakse kurjategija ja hävitatakse organisatsioon, kes ometi nii kaua on suutnud vabalt kurja külvata. Noored janunevad kõige põneva järele juba palja uudishimu pärast. Nii tarvitavad õpilased kinosse keelatud tükki vaatama minnes igasugust valet ja pettuat ja kavalust,

kuna lubatud vaatama minna üldse ei maksvatki. Ja suured arvavad tihti, et ainult keelatud vääriski vaadata. Mitte üksi need keelatud ettekanded ei riku inimest, vaid ka kõige ilusamadki nendest võivad noort valesti mõjustada. Elu, kortereid ja inimesi on seal nii toredasti kujutatud, et inimene tahab ka omale sarnaseid elamistingimusi. Meie kõik teame kui vaimustatud on õpilased kinonäitlejatest, kõik albumid kubisevad nende piltidest, nende ideaal on riietuda, liikuda ja tegutseda nii nagu mõni nendest kuulsustest. Veel eelmisel talvel jutustas noor neiu, et ta tahtnud Ivan Petrovitschile Hollywoodi kirjutada ja paluda ennast ka näitl. vastu võtta, aga nüüd ei maksvat seda enam teha. "Miks siis mitte enam?" küsisin. "Noh, ta on juba abiellunud!" Võeti rahakotist välja ~~ja~~ näidati mulle nii Ivan Petrovitschi kui ka tema pruudi pilti.

Meie "Vanemuise" näitlejad aga on küll harva suutnud meie noorte hindamisel nii kõrgele tõusta. Võib olla on selles süüdi olukord, et "Vanemuisesse" sissepääs on kinoga võrreldes raskem ja pealegi näed "Vanemuise" näitlejaid nagu harilikke surelikke linnas liikuvat, kuna kinodiivad ainult ekraanil elutsevad.

Kino ja halva kirjanduse eest on meil siiski võimalik omi lapsi kuidagi kaitsta, kuid raske on meil

neid päästa oma majasõbra "alkoholi" küüsisist. Kahjuks on alkohol veel tänapäevalgi enamaljaol meie perekondadest majasõbraks ja pääseb sellisena ka lastele võimalikult ligidale. Ei ole võimalust olnud koguda statistilisi andmeid, kuipalju on meil perekondi, kes ei oleks otseteed ega kaudseltki puudutatud alkoholist, kuid kardan, et neid meil veel ei olegi. Kuidas alkohol teeb sandiks ja vigaseks, varasteks, röövliteks ja mõrtsukateks meie pojad, vennad ja abikaasad, riisub kodudelt hoolitseja isa, hävitab vanemate armastuse teineteise, kui ka oma laste vastu, kuidas perekonna korterist viiakse viimasedki asjakesed viinajumalale ohvriks, viimaks nälginud lapsed kerjama saadetakse, saadud sendidki neilt riisutakse ja samasse kukr~~us~~usse kallatakse - ei kõikidest neist juhtumistest ega ka paljudest veel pahematestki asjadest pole meil tarvis kõnesid pidada, - vaid seda näeb suur hulk meil enese elust ja teistel on tarvis ainult lahtiseid silmi ja kõrvu ja mõistust, et seda kõike näha ja mõista. Iga naine ja mees peaks hädasti teadma veel enne kui ta emaks saab, et iga temalt joodud alkoholi tilk mürgitab ta lapse elu juba emahus ja ometamise ajal alkoholi tarvitamine joovastab ka last. Iga

isa, kes joobnud olekus ühele lapsele elu annab, on suurima kubitöö teinud. Millega suudavad küll endid vabandada vanemad, sugulased ja isikud, kes koguni väikestele lastelegi ja alaealistele noortele pakuvad nii pealetükkivalt joovastavaid jooke? Noore inimese hukutajaks saavad eriti ümbruses elavad parajuslased, kuna päris joomarid vähem kardetavamad on. Viimased lükkavad oma inetuse ja toorusega noori enesest eemale, aga parajuslased otse kiusavad ja ahvatlevad teda järele tegema ja enesega rammu katsuma. Palju on aga neid noori suutnud jääda parajuslasteks, veel vähem saada karsklasteks, küll aga vajuvad ikka enam allapoole - joodikule ligemale. Nii ei või üksiki neist, kes ise isiklikult puudutamata alkoholist, öelda: "Mis puutub see minusse, ei joo ma ise ega mu laps", sest kui kergesti võib nendegi lapsi kaasa tõmmata ümbrus.

Olid küll kuldsed ajad kui ~~lülid~~ lauldi:

"Vaikne kena kohakene", "Mu meelen kuldne kodu kotus",

"Meil aia äärne tänavas" ja

"Üksik majakene põllu sees

Soo ja männimets ta õue ees,

Sää! ma mööda saatsin noorusa'a,

Sää! mu kuldne mälestuste maa!"

Paljudel aga meie praegusaja lastest puudub see kuldne mälestuste maa. Ajad on muutunud, inimesed on siirdunud rohkem linnadesse, ei ole enam seotud nii kindlalt oma elamiskohaga. Linna elanikud vahetavad liialt tihti oma kortereid, ei seal saa lastel jääda ühtki ülevat ja kestvamat mälestust. Samuti on ametnik 5-6 lapsega keda on käsutatud ühest kohast teise, nii et iga laps on sündinud ise linnas. Need vanemad ei saa ühtki oma korteritest lastele näidata kui kodukohta, küll on aga õigem neil öelda: "Su kodu on siin, kus su ema ja isa on". Seegi seletus on ilus ja rahuldab last. Paraku on aga lagunemas ja kadumas ka seegi kants! Perekonna pead - ema ja isa ei suuda enam teineteisega ühiseid teid leida ja lähevad lahku. Mida tunnevad ja elavad üle sarnastel juhtudel lapsed, sellest annavad nemad ehk kord ise aru. Vanematele on nad aga tülikas edaspidises elus ja neist katsutakse lahti saada.

Nüüd peab seltskond appi tulema ja neile kodu looma. Nii on meil sündinud lastekodud. Olles ametis lastekodus, kus 140 last, pean ütlema, et on kadumas ka

ka see üks paigake - ema- ja veel enam isasüda. Ei ole midagi öelda laste kohta, kellel vanemaid enam pole - nende õige koht on seal. Kus on aga emad ja isad, kui palju on nendel huvi olnud oma laste elust teada saada - last kordki vaatama tulla ja mõni emalik sõnake öelda. Ei kõik nendest lama haiglates ega ole vanglates! Üks ema öelnud: oma lapse kohta: ma ei tunnegi selle nimelist last. Üks ema tuli ja varastas lastekodust teiste laste riided ja kadus, Teine tuli ja tahtis üht oma lastest kodu saada mõneks päevaks, mida aga võimalik polnud teha kodu halva kuulsuse pärast, siis öeldi kohe: "Teil ju kõik ametlik, puudub armastus!" Mõned vanemad elavad meelel-di lahus, et neile võimalik ei oleks lapsi kätte anda. Mis puutub nüüd kasvatusse sarnases ühiskodus, siis on ju neil kõigil ühetoaline korralik korter, toit, riietus hariduse võimalus jne., kuid ometi on tagajärjed hoopis lahkuminevad. Oleneb sellest, millise kehalise ja vaim-lise pagaasiga laps kodusse tulnud, kui suured ta vastu-võttevõimed nii koolitarkusele kui ka häädele elujuha-tustele. Opetajad püüavad kõiki ühtlaselt hää poole juh-tida, mõjutades igat temale kohasel viisil, kuid ometi on teisel kaaskasvandikul suurem mõjuvõim ja nad alluvad tihti enam sellele. Eriti massilise kasvatus juures on

silmatorkav ümbruse mõju ja ikka enam tikub võimule pääsema see kujem vool. Kui on mingi ühine töö ehk muu toimetus ja mõni laps ei taha nagu seda, siis on varsti teistelgi kahtlus ja vastumeelsus. Kui igast ühest nendest üksikult kasvatades oleks võinud saada korralik kodanik, siis ei või seda just kindlustada massilise kasvatuse juures.

Kui meie nii edasi vaatleksime elu ja sealt aina vigu otsiksime ja meelega hääd küljed välja jätaksime, siis peaksime varsti meie vana laulikuga ütleva: "Siin ei maksa mingi töö, siin on algand surmaöö". Ei, nii see pole. Vigu meie peame otsima nii eneses kui oma ümbruses selleks, et neid sealt kõrvaldada. Et meie omi vigu suudame leida, see annab tunnistust suurest tahtest elada ja paremusele püüda. Meie tahame ja peame eestkätt iseendid parandama, õppima paremini elama, et oma elu ja eeskujuga õpetada omi lapsi. Ei vääri ka kõige paremad sõnad üht elu eeskuju. Kasvatage lapsi oma eeskujuga ja õpetage neid nägema ka ümbruse häid ja halbu külgi, andes neile tarvilisel juhul tõsiseid näpunäiteid ja juhatusi. Olgu lapsed meile rõõmuks ja armastusega oodatud külalisteks. Peaasjalikult täiendagem omi teadmisi

kasvatuse alal, siis suudame hoida omad lapsed terved nii vaimliselt kui kehaliselt.

Palju tuleb meil elus õppida, palju eluviise ja t tarbeid muuta ja parandada, kuid kõik need on ainult abinõud selle ühe ja peasihi - meie noorsoo kasvatuse - paremaks saavutamiseks.

Sellepärast: tööle kõik, sest mitte midagi vääruslikumat ei saa sina oma rahva heaks teha, kui et sa tema nooruse eest hoolt kannad.

Meie armastame iseennast ja omi lapsi. Tahame ise õnnelikud olla, siis peame oma laste õnne eest hoolitsema. Tahan uskuda, et meie seda ka viimaks suudame, sest "Armastus ja tahtmine on suurte tegude sünnitajad!"

=====

=====